

Budišov nad Budišovkou

Kraj: Moravskoslezský

Správní obvod: Vítkov

Nadmořská výška: 510 m n. m.

Počet obyvatel: 2 830

Adresa URL: www.budisov.eu

Okres: Opava

GPS souřadnice: 49.795113N, 17.629686E

První pís. zmínka: 1301 (723 let)

PSČ: 747 87

Historie obce Budišov nad Budišovkou

Vznik a založení města jsou nejasné. Budišov nad Budišovkou snad založil opat kláštera Hradisko v Olomouci jménem Budiš. První zmínka je z roku 1239, kdy se Střelenský les (povodí horní Odry) stal předmětem sporu mezi klášteřem Hradisko a olomouckým biskupem. Před rokem 1305 byl darován olomouckému biskupství. Z darovací listiny královny je zřejmé, že již v tomto roce byl Budišov typickou kolonizační osadou s městským půdorysem. První písemná zmínka o Budišovu je z roku 1301 zároveň se jmény prvních budišovských usedlíků Tickeho a Hermana. Nebývalý rozkvět přineslo Budišovu 16. století. Zaslouhou biskupů - Stanislava Thurza, Marka Khuena a Stanislava Pavlovského (1497-1598) se stal Budišov jedním z předních měst na severní Moravě. Kvetl zde obchod i řemesla, která byla sdružena v ceších. První cech ševcovský byl založen v roce 1517 a téhož roku i cech kovářský. Dodnes jsou uchovány podstavce s cechovními znaky při okrajích lavic v místním kostele. Byly nošeny řemeslníky při všech významných církevních obřadech. Dům č. 159 na náměstí patřil kdysi cechu tkalců. Později zde byl hostinec, ale dům i nadále nesl jméno „ZECHHAUS“.

Znak Budišova nad Budišovkou Znak Budišova nad Budišovkou se prvně připomíná v roce 1564, kdy měl modrý štít se zkříženými stříbrnými hornickými kladívky. Znak města pozměnil v roce 1613 olomoucký arcibiskup kníže František z Dietrichšteinu: v červeno-zlatě šikmě dělené hlavě štítu leží vpravo přes obě pole stříbrný vinařský nůž. Městský znak v současné podobě směl Budišov užívat od 20. května 1613. V červeno-modře štípené dolní části štítu stojí vpravo dvě stříbrné čepice a vlevo jsou zkřížena kladívka se zlatými násadami. Přes styk obou polí je stříbrná věž s cimbuřím, obrácená ve své dolní čtyřhranné části nárožím. Věž má dvě brány a nad nimi dva výklenky. V levém je písmeno M a v pravém W (M. W. Greifenthal, olomoucký dómský probošt). Na kresbě je střed města s barokním chrámem z let 1747 - 1755.

Historické události

Středověký rozkvět města byl zastaven válkami na počátku 17. století. Za zmínku stojí nájezdy Dánů a Švédů. Několikrát bylo město téměř zničeno, obyvatelé města umírali na infekční nemoci, drancování a násilí nebralo konce. Velkou pohromou bylo tažení pruského krále Bedřicha II., zvaného Velikého proti Rakousku za sedmileté války. Mezi Budišovem a Guntramovicemi se strhla bitva mezi Prusy a císařským vojskem, vedeným legendárním generálem Laudonem. K této postavě se váže několik pověstí. Vedle válečných útrap byl Budišov postižen mnoha živelnými pohromami. Prameny se zmiňují o velkých požárech, povodních, bouřích i krutých zimách. V dějinách bylo zaznamenáno 6 velikých požárů, které způsobily nesmírné škody a útrapy obyvatel.

Zchudlý Budišov trpí svou odlehlostí a vzdáleností od všech hlavních cest, jejichž stav se od poloviny 18. století neustále zlepšoval, takže přebíraly veškerý dopravní ruch. Válečnými a živelnými pohromami i svou odlehlostí utrpěl nesmírně hospodářský rozvoj města. Kolem roku 1870 dolehla na Budišov taková tíseň, že donutila místní činitele, aby žádali vídeňskou vládu o pomoc. Bylo rozhodnuto o stavbě tabákové továrny. V roce 1873 byla ve dvou domech zřízena výroba doutníků a v roce 1876 byla postavena první část tabákové továrny (dostavěna v letech 1904-5). V této době pracovalo zde kolem 1000 zaměstnanců.

Druhým nejvýznamnějším odvětvím byl průmysl textilní, konfekční a obuvnický. Největší podnik tohoto odvětví - továrna na výrobu záclon Pacovský a spol. - byl se 130 zaměstnanci (1930) současně druhým největším průmyslovým podnikem v Budišově. Následovala tkalcovna firmy Winkler s 30 zaměstnanci, malá továrna na lněné a bavlněné zboží, továrna na koberce Pollak a spol., výroba módního zboží a výroba obuvi. Třetím největším budišovským podnikatelem byl J.V. Bierent, který vlastnil továrnu na výrobu hospodářských strojů. Zde pracovalo 120 dělníků. Další desítky dělníků pracovaly na pilách stavitele Kunze a Domese.

Spolky a instituce

Koncem 19. století vznikla v Budišově řada různých spolků. Např.: 1893 byl v Budišově založen dělnický spolek vzdělávací, v roce 1873 Spolek dobrovolných hasičů, 1876 spolek Veteránů - vojenských vysloužilců. V roce 1833 bylo ustaveno společenstvo řemeslníků a spolek tovaryšů. V roce 1888 byla otevřena řemeslnická pokračovací škola. V roce 1872 byla založena městská spořitelna, 1873 postavena nemocnice. Velký význam pro rozvoj města bylo postavení železnice v roce 1892. Významným kulturním podnikem se stalo kino, které zahájilo svou činnost v roce 1911. Do roku 1923 bylo školství v Budišově německé. Česká škola byla otevřena ve zmíněném roce a pravidelné vyučování zahájeno s 5ti žáky dne 10.9.. Velkou trhlínu dostalo soužití Čechů a Němců v období před 2. světovou válkou. 7. října 1938 byl vypraven z Budišova vlak, který evakuoval téměř všechny Čechy. Vrací se domů s mnoha dalšími od 26. 5. 1945, kdy začínají nové dějiny Budišova nad Budišovkou.

Slavný rodák Budišov nad Budišovkou je místem narození učenice světového významu - Dr. Františka Ignáce Kassiana HALAŠKY, který v 1. pol. 19. století zasáhl pronikavě do vývoje české vědy a právem je přiřazován k takovým velikánům jako je J.E. Purkyně, F. Palacký a další. Narodil se 10. července 1780 v rodině chudého tkalce. Ve stavení zaplňoval polovinu místnosti tkalcovský stav, ve druhé místnosti spaly děti, které již od mládí trpěly plicními chorobami. Jeho otec byl Čech, matka Němka Marie Alžběta (rozená Freyová) pocházela rovněž z tkalcovské rodiny. V budišovské škole projevoval František výborný prospěch a velké hudební nadání. Svými učiteli byl doporučen na studia. Studoval na piaristických školách - jinak to v té době nebylo ani možné. Studoval ve Staré Vodě, Kroměříži, Strážnici a Mikulově, dále pak na Tereziánské akademii ve Vídni. Dosáhl titulu doktora filozofie a pak působil jako profesor fyziky a děkan filozofické fakulty. Od roku 1831 jako rektor Karlovy univerzity.

V roce 1832 byl povolán do Vídně a vídeňskou vládou jmenován vládním radou a ředitelem u studijní dvorské komise pro všechny filozofické ústavy, technické školy, reálky, námořní a hornické školy a lesnické akademie. V roce 1833 byl zvolen rektorem vídeňské univerzity. Halaškův život byl pro vědu a školství neobyčejně plodný. Mimo své povinnosti profesora a rektora pracoval veřejně, neuzavíral se, byl autorem mnoha knih, které napsal na základě vlastního pozorování v astronomii a fyzice. Své poznatky publikoval v tisku domácím i zahraničním. Byl znám jako nevšední vědec v celé vzdělané Evropě. Spolupracoval s vědeckými institucemi, filozofickými ústavami, akademii v Itálii, Německu a skotském

Edinburgu.

Za dílo „Základní poznatky o zatmění slunce při oběhu Měsíce mezi Sluncem a Zemí od roku 1816 do 1860" - byl vyznamenán dánským králem a obdržel velkou záslužnou medaili. O svém rodném městě napsal několik let před svou smrtí knihu: „Svobodné municipální město Budišov na Moravě v zeměpisně místopisném a historickém pojednání".

Za svého pobytu na filozofickém ústavu v Brně založil hvězdárnu, v ústavu zařídil dokonalý moderní fyzikální kabinet a sám zhotovil nejdůležitější fyzikální přístroje. Zde v Brně také konal i různá hvězdářská pozorování a zpracovával ročně astronomický díl kalendáře. Z Brna přešel Halaška do Prahy, na Karlově univerzitě přednášel fyziku v letech 1814-32. Zde se také zabýval vědeckou činností, která byla zaměřena na meteorologická, astronomická a trigonometrická pozorování v různých místech Čech. F.I.K. Halaška byl jmenován skutečným nebo čestným členem řady institucí a společností. Znala ho města jako Vídeň, Drážďany, Gorica, Padova, Udine, Bergamo, Verona, Castel - Franco, Rovena, Linec a další. V roce 1838 obdržel hodnost probošta kolegiální kapituly ve Staré Boleslavi a zemského preláta království českého. Na jaře 1842 podnikl cestu do Švýcarska, Kraňska, do království lombardsko-benátského, do Tyrol, aby i tam poznal technické a jiné ústavy. Ke konci života byl Dr. Halaška velmi nemocen. Byl nucen 4. července 1847 odjet z Vídně do Karlových Varů, kde se podrobil léčení. Jeho zdravotní stav se zhoršoval. Odebral se tedy do Prahy, kde 12. července 1847 zemřel. Byl pohřben ve Staré Boleslavi. Tam se také doposud jeho pamětní deska s českým textem uchovala. Jeho titul ke konci života byl stejně dlouhý jako titul císařovny Marie Terezie. Až do konce roku 1945 se jmenovala ulice, kde stál rodný dům F. Halašky, po slavném vědci. Od roku 1990 si připomínáme jméno vyjimečného rodáka tím, že bylo Halaškovým jménem pojmenováno i náměstí, kde se nachází většina již historických budov.

